

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo



MiRA-Senterets høringsuttalelse- adgang til å avholde fjernmøter og å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer i Utlendingsnemnda m.m.

24.03.2022

MiRA-Senteret viser til høring datert 20.01.2022 om adgang til å avholde fjernmøter og å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer i Utlendingsnemnda m.m. og takker Justis- og beredskapsdepartementet for muligheten til å komme med våre innspill.

MiRA-Senteret er en landsdekkende nettverksorganisasjon som har 30 års erfaring med spørsmål knyttet til likestilling og juridiske rettigheter for kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn i Norge. Senteret har ingen partipolitisk tilknytning og tilhører ingen bestemt religiøs eller etnisk gruppe.

Om høringsforslaget:

Justis- og beredskapsdepartementet kommer i høringsnotatet med forslag til flere endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften. Departementet foreslår blant annet en endring i utlendingsloven, slik at nemndmøter på permanent basis kan avholdes digitalt («jernmøter») i Utlendingsnemnda (UNE). I tillegg foreslås det en ny bestemmelse i utlendingsforskriften om adgang til å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer i UNE, forklaringer som avgis i nemndsmøter eller under saksforberedende samtaler. Dette med hovedargumentasjon om å sikre viktige bevis i saker. Høringsnotatet inneholder også forslag om en ny bestemmelse i utlendingsloven som gjelder UNE's behandling av klager over avslag på tilskudd til assistert retur og tvangsretur. Forslaget går ut på at gjeldende bestemmelser om valg av avgjørelsesform ikke får anvendelse, men at det overlates til nemndas direktør å gi retningslinjer for hvordan disse klagen skal behandles og hvem som skal avgjøre dem. Dette i tillegg til endringer i hvem som kan spille inn forslag til nemndmedlemmer og hvem som kan oppnevnes.

MiRA-Senterets standpunkt:

MiRA-Senteret er kritiske til deler av forslagene som departementet kommer med og mener ikke departementet har gjort gode nok bakgrunnsvurderinger, spesielt når det gjelder hensiktsmessighet og rettssikkerhet for den enkelte klager. Dette særskilt når det gjelder adgang til å avholde nemndmøter som fjernmøter i UNE. Vi er også bekymret for forslaget om å gi UNE tilgang til å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer. Når det gjelder de andre punktene av høringsnotatet har MiRA-Senteret ikke noe spesielt å innvende.

Nemndmøter som fjernmøter i UNE – effektivitet må ikke få foran rettssikkerhet

Departementet foreslår å innføre en ny, varig bestemmelse i utlendingsloven som åpner for å avholde nemndmøter digitalt i UNE som fjernmøter. Det vises til at det ble innført en midlertidig hjemmel for å avholde fjernmøter under pandemien, slik at nemndmøter ikke ble

unødig utsatt som følge av smitteverntiltak. I høringsnotatet vises det til at tilbakemeldingene gjennomgående har vært gode fra UNE, og det argumenteres blant annet med at det har vært ressursbesparende å gjennomføre nemndmøter uten at alle deltakerne må være til stedet fysisk i UNE's lokaler.

MiRA-Senteret har full forståelse for, og er enig i at effektivitet i en klageprosess er viktig. Likevel mener vi at klagerens rettssikkerhet er det som alltid må veie tyngst. Selv om departementet i høringsforslaget understreker at fjernmøte kun vil være aktuelt dersom det er hensiktsmessig og også ubetenkelig av hensyn til klageren er vi svært bekymret for hva hver enkelt nemndleder vil legge i dette og hvordan nemndleder vil kunne vurdere hvordan fjernmøte vil kunne ivareta hver enkelt klagers rettssikkerhet.

Digitale ferdigheter og tillit- viktige faktorer som taler mot digitale fjernmøter som standard

MiRA-Senteret er særskilt bekymret for hvordan dette vil påvirke minoritetskvinner som klager til UNE og samtidig kan ha både begrensede norskferdigheter og digitale ferdigheter. Vi vet samtidig at for mange er også lav tillit til offentlige myndigheter allerede en utfordring i slike saker.

Gjennom senterets mangeårige og daglige krisehjelp- og rådgivningstilbud vet vi at både lave språkferdigheter og manglende digital kompetanse har mye å si for den enkeltes mulighet til å følge opp sin sak selvstendig. Under koronapandemien har vi også sett at digitale møter for mange i seg selv skaper utfordringer for kommunikasjonen, påvirker tilliten til det offentlige og at hele den digitale settingen gjør at det blir vanskeligere for dem både og tale sin sak og forstå det som skjer. Er klageren da i tillegg, avhengig av en tolk for å forstå det som blir sagt, vil situasjonen forverres ytterligere.

MiRA-Senteret er derfor svært kritisk til at man nå, gjennom dette høringsforslaget, åpner opp for å avholde nemndmøter som digitale fjernmøter, nærmest som en standard. Basert på senterets erfaring, blant annet formidlet i rapporten: *«Zoom in- minoriteters tilgang til den digitale verden»* vet vi at den stadige digitaliseringen som skjer i samfunnet bidrar til å forsterke allerede eksisterende likestillingsutfordringer i samfunnet¹. Vi må derfor være svært forsiktige med å gjøre prosesser, som sårbare grupper er avhengige av, digitale. Dette samtidig som storsamfunnet i dag nærmest tar det som en selvfølge at alle henger med på denne utviklingen.

Vi vet at digitale ferdigheter varierer med hensyn til både landbakgrunn, kjønn, funksjonsevne og alder, eller en kombinasjon av disse grunnlagene. For å sikre den enkelte klagers rettssikkerhet må derfor disse faktorene legges stor vekt på. MiRA-Senteret fraråder derfor å innføre en varig bestemmelse i utlendingsloven som åpner opp for å avholde nemndmøter i UNE som digitale fjernmøter.

¹ MiRA-Senteret (2021) Zoom in- minoriteters tilgang til den digitale verden. Publisert av MiRA-Senteret.

Adgang til å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer i UNE

Departementet foreslår videre en ny bestemmelse i utlendingsforskriften om adgang til å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer i UNE, forklaringer som avgis i nemndmøter eller under saksforberedende samtaler. Her er argumentasjonen at forklaringer som klager og vitner gir muntlig til UNE i forbindelse med behandling av klager og omgjøringsanmodninger, bør sikres bedre.

MiRA-Senteret ønsker i forbindelse med dette å påpeke at innhenting av personopplysninger ved lys- og bildeopptak kan oppleves inngripende av personer som befinner seg i en sårbar situasjon (f.eks. asylsøkere). Vi mener derfor at adgang til å innhente slike personopplysninger derfor må reduseres til det som er strengt nødvendig. Samtidig vet vi at dette også kan være positivt for klageren. Forutsatt at både klager og UNE har adgang til opptaket, kan det også være en fordel for klager at saken tas opp. Dette kan særskilt gjelde i kompliserte saker der en er avhengig av tolk. Saker der det alltid er fare for misforståelser og feil-tolkning. Ved å ha et opptak begge parter har tilgang til, vil det kunne være mulig å gå tilbake å sjekke om feiltolkning kan være årsak til misforståelser/feilvurderinger.

MiRA-Senteret ber derfor departementet trekke tilbake forslaget om å gi UNE adgang til å ta lyd- og bildeopptak av muntlige forklaringer i UNE. MiRA-Senteret er sterkt imot at dette gjøres som en standardisert del av saksbehandlingen. Hvis dette forskriftsfestes MÅ det i tilfelle settes som kriterium at klageren skal kunne gi samtykke til at det blir tatt slike opptak.

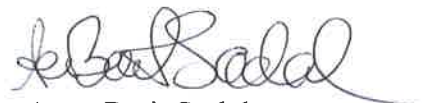
MiRA-Senteret takker igjen for muligheten til å komme med innspill i forbindelse med forslaget om endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften. Vi håper våre anbefalinger vil tas i betraktning.

Med vennlig hilsen

MiRA-Senteret

Fakhra Salimi

Leder



Anne Berit Sødal

Adm.leder